

borús gépezetek fogalma, az Úr diskurzusának elemzése vagy a totalitás és az ellentétpárok bírálata, leépítése eleve az uralom nélküli, *an-archikus* gondolkodás régóta hömpölygő folyamához csatlakoztak volna. A kommunikáció alapvető csatornája, az internet pedig, mondják, természeténél fogva az anarchista eszmék beteljesülésének lehetősége (és a kezdetektől meg is teremtette kiterjedt ellenkultúráját). A lázadás alanyát az anarchisták az elejétől fogva sokrétűen, egyetlen mozzanatra visszavezethetetlen, heterogén együttműködések halmazaként gondolták el – Kropotkin a sokaságról és a hálózatokról beszélt egy évszázaddal Negri és Michael Hardt előtt. Azok számára, akik szerint a mai mozgalmak, az *Indignados* és társaik fedezik föl, miként lehetséges a közvetlen demokráciát nagyobb tömeg részvételével megvalósítani, nem árt megnézniük a '30-as évek spanyolországi gyűléseiről készült fölvételeket, ahol a közösség némán, kézmozdulatokkal mutatta ki, mit gondol az elhangzottakról. Azoknak pedig, akik a mai tüntetéseknek a karneváli jelleget, a nevetés túlzásba vitelét róják föl, Emma Goldman klasszikussá lett szavait idézhetik a libertáriusok: „Ha nem táncolhatok, akkor nem akarok részt venni a forradalmatokban.” Foucault diagnózisát, miszerint többé már nem lesz szomorú, melankolikus lázadás, az anarchisták megelőzték, és ők is valósítják meg. Úgy tűnik hát, mintha lenne valami eredendő cinkosság az anarchizmus és a *Zeitgeist* között, egy már-már magától értetődő egymásra kacsintás.

Megannyi tényező miatt még nem is olyan régen is lehetett az anarchizmus és a „posztmodern” – bármit jelentsen, jelentett is ez – hasonlóságáról értekezni, ám szükségképp fölvetődik, hogy, az autonómiának, az egyenlőségnek és a kommunikatív racionalitásnak a felvilágosodásból áthagyományozott öröksége mellett, amelyhez minden magára valamit adó anarchista ragaszkodik, ez nem egyszerűsítette-e túlzottan le a libertárius politika mai szerepére vonatkozó kérdést. Az anarchisták szörnyű terhet visznek magukkal, hiszen ezt az örökséget továbbra is komolyan veszik.

A DIÁKMOZGALOM TÁMOGATÁSA

– a *Gerusija* támogató szövege az egyetemi hallgatók tiltakozásához Újvidéken, 2011 harcos októberében

A belgrádi „diákósz” a médiában politikai tüntetéssorozatként szerepelt, amelyet állítólag a *Marks 21* csoport kezdeményezett, amit a mai domináns politikai felfogás szerint „politikai érdekképviselőként” bélyegeznek meg. Anélkül, hogy kísérletet tennének annak megmagyarázására, hogy milyen szervezet ez a *Marks 21*, kiknek a politikai érdekeit képviselik, és azok milyenek, az eseményt valami olyan közegbe helyezik, amit a média politikainak nevez, és amihez állítólag negatív konnotáció társul. A kísértet tehát tovább jár közöttünk... Ezután a megbélyegzés után azonban a média depolitizálja az eseményt, pénzügyi számításokkal, a tüke pedagógiájával magyarázza, és siratót mond az utóbbiba való betagozódás nehézségei fölött. Ahelyett, hogy kritizálná a tudás áruba bocsátását, azt számolgatja, mennyivel lehet a tandíjat csökkenteni/növelni. Nos, pont ezzel van a gond. Hiba az egészet áttolni a depolitizált kontextus és a pénzügyi számítás területére, ráadásul amikor a *politikai* kerül szóba, akkor az pártpolitikaira – vagy a

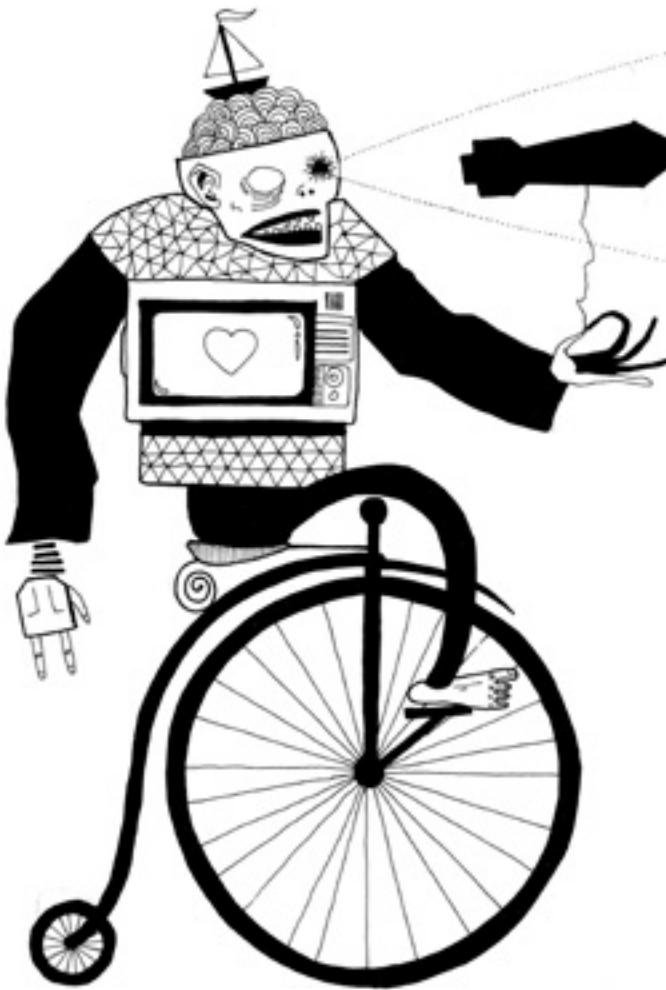
megnevezéstől való félelemre – redukálódik. Nevezzük a politikának ezt a pénzügyi föl-fogását *kapitalo-politikának* – amiben a parlamentarizmus és a tőke logikája kiegészítik egymást –, és azonnal válasszuk is le az *emancipáció politikájáról*.

Amikor a politika az államigazgatást és a finansziális tőkének való alárendeltséget jelenti, a diákoknak van elég bátorságuk ahhoz, hogy megszakítsák ezt a tudásrezsimet (*régime du savoir*), és a politikának egy egész más értelmezését vegyék igénybe. Ha a mai politika azt mondja, hogy semmi nincs ingyen, így a tanulás sem, akkor a diákok kiállása az ingyenes oktatásért nem más, mint az ebbe a helyzetbe való bele nem egyezés és ennek a megszakítása, annak a követelése, ami nem olyan lesz, mint a jelenlegi helyzet – ami *lehetőség*. Ha a diákok elfoglalnak egy fontos, szimbolikus helyet, az egyetemet, akkor ez nem azért történik, mert erőszakosak és irracionálisak lennének, hanem azért, hogy megmutassák: a társadalmi helyek átértelmezése az emancipáció egyik *lehetséges* helyét hozza

létre. A diákok tiltakozása akkor válik gyakorlattá, ha emancipatorikus módon politikus, ha nem fogadja el az adott (egyenlőtlen) helyzetet, ha szakadást eredményez a fönnálló rendszerben. A szabad piac logikája ellen lázadó diákok az ingyenes oktatás követelésekor arra mutatnak rá, hogy az egyenlőséget gyakorló és elgondoló politika az egyetlen egyetemes, a *mindenki számára való politika*. És hogy ez a harc nem csak helyi küzdelem, azt a világszerte kirobbanó diáktiltakozások bizonyítják.

„A harc mindenkié. Együtt az ingyenes oktatásért” – ez a felirat áll a santiagoói egyetem épületén; ám akad madridi is: „Nem mi vagyunk a rendszer ellen – a rendszer van ellenünk!”; zágrábi: „Egy a világ, egy a harc. Az oktatás nem eladó”; Los Angeles-i: „Az oktatás társadalmi jog! Tanárok, diákok, munkások, egyesüljetek!”; londoni: „Fuck fees. Stop the cuts”; és az olasz: „Nem. A ti válóságotokat nem mi fizetjük”. Mindezek a jelmondatok simán helyet cserélhetnek, bárhol megjelenhetnek ezen a globalizált, kapitalista bolygón. A mi valóságunk nem a szent piac, amelyhez föltétel nélkül alkalmazkodnunk kell, ahogyan azt az aktuális rendszer funkcionáriusai hirdetik. A mi valóságunk éppen az a harci vonulat, ami összeköti Chilét, a londoni *Demo-litiont*, Izraelt, a madridi Puerta de Solt, az Egyesült Államokat, Zágrábot, Új-Zélandot, valamint bolygószerte az összes tüntetőt. Valamikor a távoli múltban a belgrádi diákok egy „Belgrád a világ” feliratú táblát hordoztak. Manapság Belgrád azért a világ, mert az igazságosabb oktatásért, a szolidaritásért és az egységért való kiállítás egyetemes. Az oktatás nem lehet a gazdagok privilégiuma – az ezt kiáltó hang mindenki hangja, ahol csak hallani ezt a kiáltást. Ugyanez a hang terjed az elfoglalt Wall Streeten, az emberi hang mikrofonjának segítségével, de ez annak a heroldnak is a hangja, akit Arisztotelész említ, amikor az igazi polisz mértékéről ír. Érdekes, hogy az uralkodó osztály az összes fönt említett helyen szinte ugyanazzal az ideológiai üzenettel válaszolt a diáktüntetésekre: a tüntetők munkakerülő, az elégedetlen és frusztrált kisebb-

séget képviselik, a tüntetések zavarják a szorgalmas diákokat a tanulásban, a blokádtól kárt okoz az egyetemeknek, a társadalomnak, az országnak stb. De az, amit a hatalmi struktúrák bomlasztásnak látnak, tulajdonképpen spontán, emancipáló szándékú reakció arra a bomlasztásra, amely már hosszabb ideje történik: az áruvá minősített oktatási rendszerre, arra, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek elmélyülésével érvényét veszti a tanuláshoz való jog.

A szerbiai bolognai rendszerrel összhangban a tudásnak ára lett, és ezzel veszített értékéből. Ezért a diákok harca egyúttal egy másféle tudásért vívott harc, amely alternatív, szabad, s immár társadalmi felelősséggel bír. A „diákosz” egyfajta új intellektualitás megszületése is lehetne, amely majd beavatkozik a domináns gyakorlatba, aláássa a „konszenzust”, az állami, fölöttébb jól fizetett értelmiségiek hegemoniáját.

A gondolat és a gyakorlat találékonyságát tetten érhető a jelenleg fölszabadított egyetemeken folyó alternatív oktatásban, az előadások és a kulturális események átalakításában, amelyek a blokádtól ott szerveződtek. Tamás Gáspár Miklós előadása csupán egy példa ezekre a kihelyezett előadásokra és a diákok támogatására.

Tamás Gáspár Miklós magyar filozófus október 20-án tartott előadást a mai társadalomban meglévő biopolitikai feszültségekről a belgrádi Bölcsészeti és Társadalomelméleti Intézetben. A megelőző napokban Újvidéken a kapitalizmus struktúrájáról szöveg, az anti-kapitalista ellenállás természetéről, illetve a mai Kelet-Európa területén föllelhető etnicizmust kritizálta. Belgrádi előadásának napja valami véletlen folytán egyben a Bölcsészkar blokádjának első napja is volt. Elment a Bölcsészkarra, ahol támogatásáról biztosította az igazságosabb és mindenki számára elérhető tanulásért harcoló diákokat. Beszédében kihangsúlyozta, hogy nem szabad lebecsülni a helyi megmozdulásokat, s hogy a diáktüntetések elveinek a társadalom minden rétegében érvényesülniük kell. Hogy ez a blokádtól egy lépés az ingyenes oktatáshoz vezető úton. Így vált a blokádtól első estéjén a megmozdulás egyik főszereplőjévé. Ez a példa azt bizonyítja, hogyan válhat a véletlen egybeesés az ellenállás gyakorlatává. Chaplin a *Modern idők* című filmjében azért vált a sztrájkolók vezetőjévé, mert véletlenül fölemelt egy vörös zászlót. Még ez az önmagában spontán tett is részévé válhatott a valós ellenállásnak. Az esetlegesség és a harc egyetemessége összeér. Ha még a véletlen is a mi oldalunkon áll, mitől kellene félnünk? Nincs értelme panaszkodni, hogy ez nem a megfelelő pillanat, nincs értelme a siránkozásnak, hogy még nem állunk készen. A diákok harcába mindenkit be kell vonni, aki „véletlenül arra jár”. Chaplineket és Tamás Gáspár Miklósokat, diákokat és nem-diákokat, belgrádiakat és nem-belgrádiakat... A belgrádi diákok éppen akkor harcolnak, amikor az a leginkább szükséges: most.

RAJSLI Emese fordítása